र्युतः। तस्यैव पूर्व्वभागे तु सोमकुण्डाह्वयं सरः। तत्र स्नात्वा च पीत्वा च नरः कैवल्यमश्नुते। स्वर्गादवभृतश्चन्द्रः कामाख्यासेवने यदा। तदा तद्रश्मिसंघात निःसृतास्तोयराशयः। तैस्तोयैर्व्वासवः कुण्डमकरोदिन्द्रचन्द्रयोः। मध्ये पुण्यतमस्थाने स्वयं ब्रह्म शिलोपरि। चन्द्ररश्मिसमुद्भूत! चन्द्रकुण्डमहोदधेः। सुधास्रवण! साह्लाद! त्वं चन्द्र! कलुषं हर। इत्यनेन तु मन्त्रेण सुस्नातश्च चन्द्रपाथसि। चन्द्रकूटं समारुह्य पूजयेद्यस्तु तं नरः। अविच्छिन्ना सन्ततिस्तु सुकान्ता तस्य जायते। परत्र चन्द्रभवनं भित्त्वा याति परं पदम्। तीरे तु चन्द्रकूटस्य नन्दनो नाम वै गिरिः। तस्मिन् वसति शक्रस्तु कामाख्यासेवने रतः। न्यञ्चभावं समासाद्य सर्व्वदेवेश्वरो हरिः। सेवितुं त्रिदशेशानीं सततं वर्त्तते नरः। चन्द्रकूटस्य तु गिरेर्नन्दनस्य तथा-गिरेः। प्रतिदर्शं तथा चन्द्रः प्रदक्षिणयति त्रिधा। चन्द्रकुण्डजले स्नात्वा समारुह्याथ नन्दनम्। आराध्य शक्रं लोकेशं महाफलमवाप्नुयात्"।

चन्द्रकूप पु० चन्द्रकृतः कूप काशीस्थे कूपभेदे। "चन्द्रकूपजले स्नात्वा जग्राह नियमं व्रती" काशीख० १०अ०।

चन्द्रकेतु पु० भारतप्रसिद्धे १सौबलानुचरे सैन्यभेदे "शत्रुञ्जयं चन्द्रकेतुं महामेघ सुवर्च्चसम्। सूर्य्यभासञ्च पञ्चैतान् हत्वा विव्याध सौबलम्" भा०द्रो०४८अ०। २लक्ष्मणात्मजभेदे। तत्र देशभेदे राज्याभिषेककथा रामा० उ०१०२स० "इमौ कुमारौ सौमित्रे! तव धर्म्मविशारदौ। अङ्गदश्चन्द्रकेतुश्च राज्यार्थे दृढविक्रमौ। इमौ राज्येऽभिषेक्ष्यामि देशः साधु विचीयताम्। रमणीयोह्यसंबाधो रमेतां यत्र धन्विनौ। न राज्ञा यत्र पीड़ा स्यान्नाश्रमाणां विनाशनम्। स देशो दृश्यतां सौम्य नापराध्यामहे यथा। तथोक्तवति रामे तु भरतः प्रत्युवाच ह। अयं कारुपथो देशो रमणीयो निरामयः। निवेश्यतां तत्र पुरमङ्गदस्य महात्मनः। चन्द्रकेतोः सुरुचिरं चन्द्रकान्तं निरामयम्। तद्वाक्यं भरतेनोक्तं प्रतिजग्राह राघवः। तञ्च कृत्वा वशे देशमङ्गदस्य न्यवेशयत्। अङ्गदीया पुरी रम्याप्यङ्गदस्य निवेशिता। रमणीया सुगुप्ता च रामेणाक्लिष्टकर्म्मणा। चन्द्रकेतोश्च मल्लस्य मल्लभूम्यां निवेशिता। चन्द्रकान्तेति विख्याता दिव्या स्वर्गपुरी यथा। ततोरामः परां प्रीतिं लक्ष्मणो भरतस्तथा। ययुर्युद्धे दुराधर्षाअभिषेकञ्च चक्रिरे। अभिषिच्य कुमारौ द्वौ प्रस्थाप्य सुसमाहितौ। अङ्गदं पश्चिमां भूमिं चन्द्रकेतुमुदङ्मुखम्। अङ्गदञ्चापि सौमित्रिर्लक्ष्मणोनुजगाम ह। चन्द्रकेतोस्तु भरतः पार्ष्णिग्राहो बभूव ह"। [अमावास्यायाम् मेदि०।

चन्द्रक्षय पु० क्षीयतेऽस्मिन् क्षि—आधारे अच्। ६त०।

चन्द्रगिरि पु० चन्द्रकूटाख्ये पर्व्वतभेदे

चन्द्रगुप्त पु० मौर्य्यवंश्ये राजभेदे तद्राज्याभिषेककथा वृहत्कथायां विस्तरतो दृश्या। "नव नन्दान् द्विज कश्चित् प्रपन्नानुद्धरिष्यति। तेषामभावे जगतीं मौर्य्या भोक्ष्यन्ति वै कलौ। सएव चन्द्रगुप्तं वै द्विजो राज्येऽभिषेक्ष्यति" भाग० १२।१।७। श्लो०। "द्विजः कश्चित् चाणक्यः" श्रीधर० "ततोऽपि द्विसहस्रेषु दशाधिकशतत्रये। भविष्यं नन्दराज्यञ्च चाणक्योयान् हनिष्यतीति" स्कन्दपुराणैकवाक्यत्वात् तत्रार्थता।

चन्द्रगृह न० ६त०। कर्कराशौ। चन्द्रमन्दिरादयोऽप्यत्र

चन्द्रगोल पु० चन्द्रएव गोलः। गोलाकारे चन्द्रमण्डले

चन्द्रगोलस्थ पु० ब०व०। चन्द्रगोले तिष्ठन्ति स्था—क। चन्द्रलोकस्थेषु स्वधाभोजिषु पितृलोकेषु त्रिका०। "विधूर्द्ध्वभागे पितरोवसन्ति" सू०सि०उक्ते स्तेषां तथात्वम्।

चन्द्रगोलिका स्त्री चन्द्रगोलः साधनत्वेनास्त्यस्य ठन्। ज्योत्स्नायां हेम०।

चन्द्रचञ्चल पु० चन्द्र इव चञ्चलः। (खलिसा) १मत्स्यभेदे जटा०। (चाँदा) २मत्स्ये स्त्री शब्दर०।

चन्द्रचार पु० चन्द्रस्य चारः गतिभेदः। चन्द्रमण्डलस्य राशिविशेषे गतौ तत्फलम् इन्दुशब्दे ९३१पृ० उक्तम्

चन्द्रचूड़ पु० चन्द्रः चूडायाम् यस्य। चन्द्रशेखरे शिवे।

चन्द्रज पु० चन्द्राज्जायते जन—ड। बुधे चन्द्रजातादयोऽप्यत्र। इन्दुजशब्दे ९३४पृ० दृश्यम्। "रौद्रादीनि मघान्तान्युपाश्रिते चन्द्रजे प्रजापीड़ा" वृ०स०७।३।

चन्द्रतापन पु० दानवभेदे। "श्वेतशीर्षश्चन्द्रहनुश्चन्द्रहा चन्द्रतापनः" हरिवं० २४०अ० दानवोक्तौ

चन्द्रदार पु० ब० व० ६त०। अश्विन्यादिषु १दक्षकन्यासु चन्द्रकलत्रेषु २तन्नामनक्षत्रेषु च।

चन्द्रदेव पु० भारतप्रसिद्धे कुरुदलस्थे नृपभेदे "प्रत्युद्ययुस्त्रिगर्त्तास्तम् (अर्जुनम्) इत्युपक्रमे" "सत्यसेनश्चन्द्रदेवो मित्रदेवः सुतञ्जयः" "शत्रुञ्जयञ्च विंशत्या चन्द्रदेव तथाष्टभिः" इति च भा० क० २७अ०।

चन्द्रद्युति पु० चन्द्रस्य द्युतिरिव द्युतिरस्य। चन्दने